

ผลกระทบจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว

จาทูรนต์ ทองหวั่น*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลดี ผลเสียจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ต่อบริการภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย 2) ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของ องค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ต่อกการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การออกแบบงานโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนหน่วยงานจากภาครัฐ จำนวน 10 คน ตัวแทนจากภาคเอกชน จำนวน 2 คน ตัวแทนจากภาคประชาชน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 22 คน

ผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ก่อให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนรอบมหาวิทยาลัยหลายประการด้วยกัน เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ราคาที่ดินสูงขึ้น การกระตุ้นให้เกิดการส่งเสริมการศึกษาของชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็เกิดผลเสียตามมาอีกหลายประการเช่นกัน ทั้งนี้การขยายตัวของมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มจะทำให้เกิดเป็นเมืองขึ้นในชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนก็มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เช่น ควรมีการตั้งสถานีตำรวจเพื่อในชุมชน ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: ผลกระทบ การขยายตัว การพัฒนา

---

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อีเมลล์ : Charturon@yahoo.com

วันที่รับบทความ: 17 มีนาคม 2565 วันที่แก้ไขบทความล่าสุด: 30 มิถุนายน 2567 วันที่อนุมัติการตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567

The Impact of the Expansion of Udon Thani Rajabhat University (Sam Phrao Campus)

Charturon Thongwan*

Abstract

The research is aimed at studying the impact of the expansion of Udon Thani Rajabhat University (Sam Phrao Campus) to government organizations, private sector and communities around the university, Study the preparation method of Government organizations, businesses and communities surrounding the university towards the development of urbanization. This is qualitative research; data collection was conducted by in-depth interviews and group interviews including, 10 representatives from government agencies, 2 representatives from the private sector, 10 representatives from the public sector, total 22 people.

The research found the impact of the expansion of Udon Thani Rajabhat University (Sam Phrao Campus) This has resulted in many positive effects for government agencies, the private sector and the community surrounding the university such as economic growth, land price rise, encouraging the promotion of community education. However, there were many negative consequences as well. The expansion of the university tends to cause urbanization in the community which government agencies, the private sector and communities have guidelines for preparing for changes as well. For example, there should be a police station in the community, infrastructure should be developed in various fields, etc.

Keywords : Impact, expansion, development

---

* Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University

E-mail: Charturon@yahoo.com

Received: March 17, B.E.2565 Revised: June 30, B.E.2567 Accepted: June 30, B.E.2567

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยสภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติโครงการขยายมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริการความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาวิจัย รวมถึงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และประเทศเพื่อนบ้าน โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณประโยชน์ บริเวณโคกชุมปูน หมู่ที่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี บนพื้นที่ 2,090 ไร่ ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว ซึ่งมีโครงการก่อสร้างอาคาร และพัฒนาสถานที่ให้กลายเป็นศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการวิจัย และพัฒนาท้องถิ่นสร้างองค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลกนอกจากนี้ ยังมีโครงการจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ (Science Parks) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ สาธารณสุข การแพทย์และพยาบาล การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ศูนย์ศึกษาพันธุ์ไม้พื้นเมือง และอาคารโรงพยาบาล เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ของนักศึกษา และให้บริการท้องถิ่นชุมชนความก้าวหน้าในการพัฒนาพื้นที่ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างดีในการพัฒนาสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัย

ในปีการศึกษา 2554 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ได้เปิดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบในคณะครุศาสตร์ เทคโนโลยี และมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปัจจุบันการดำเนินการพัฒนาพื้นที่ยังคงเดินหน้าอย่างต่อเนื่อง ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาชั้นใหม่ในแต่ละพื้นที่จะผลที่ตามมาคือ ความเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยที่สุดคือ ในด้านความต้องการที่อยู่อาศัย เพราะการขยายตัวของมหาวิทยาลัยจะทำให้เกิดการเพิ่มประชากรในชุมชน ซึ่งอาจทำให้เกิดความต้องการหลาย ๆ ด้าน (Dober, 1963) เช่น ความเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย แหล่งอำนวยความสะดวก อุตสาหกรรมบริการ ขณะเดียวกัน การพัฒนาที่อาจนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน อาทิ ความหนาแน่นของประชากรที่เกินมาตรฐาน การก่อสร้างอาคารไม่เป็นไปตามมาตรฐาน การใช้ประโยชน์จากที่ดินไม่ถูกต้องตามข้อกำหนด การสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น

ชุมชนในอาณาบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว เป็นชุมชนวิถีเกษตรกรรมโดยประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูงถึงร้อยละ 66.57 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง ร้อยละ 15.59 และอาชีพอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของคนในพื้นที่ที่ยังคงมีวัฒนธรรมของความเป็นชนบทหรือสังคมเกษตรกรรม และการดำเนินชีวิตยังคงเป็นวิถีของชาวอีสานหรือการดำเนินชีวิตตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ จากการลงพื้นที่สำรวจในขั้นต้นเพื่อพัฒนาโจทย์การวิจัย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีท่านหนึ่ง ซึ่งท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่รอบ ๆ มหาวิทยาลัยว่า

“...แต่ก่อนร้านอาหารก็ยังไม่มีเมื่อสามสี่ปีที่แล้ว ตอนนี้อยากก็เต็มไปหมด ร้านค้าก็เยอะ อาคารพาณิชย์ก็ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ด...”

และจากการไปสำรวจในหมู่บ้านสามพร้าวพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย อาทิ ธุรกิจหอพัก ป้ายประกาศขายที่ดินจำนวนมาก การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อธุรกิจ ธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการกลายเป็นเมือง (Urbanization)

จากข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว เพื่อทราบถึงผลดี ผลเสีย พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลดี ผลเสียจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ต่อบริการภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของ องค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ต่อกการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง

คำถามการวิจัย

1. การขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว มีผลดี ผลเสียต่อชุมชน องค์การภาครัฐ และองค์การภาคเอกชน อย่างไรในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย
2. แนวทางเตรียมความพร้อมของชุมชน องค์การภาครัฐ และองค์การภาคเอกชน ในพื้นที่โดยรอบ ต่อกพัฒนาอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลกระทบของการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ต่อบริการภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน
2. ทราบแนวทางการเตรียมความพร้อมของ องค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ต่อกพัฒนาสู่ความเป็นเมือง
3. องค์การที่เกี่ยวข้องนำผลวิจัยไปใช้ในประโยชน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยกับชุมชนเมือง

มหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และผลักดันให้เกิดชุมชนเมืองขึ้นได้ โดยเฉพาะชุมชนในบริเวณรอบสถาบันการศึกษา การที่มหาวิทยาลัยไปตั้งในเขตพื้นที่ใดก็ย่อมจะเกิดความสัมพันธ์และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้นๆ ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันกล่าวเปิดงานวันประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับการพัฒนาภาคเหนือ เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2531 ความว่า “เมื่อมีมหาวิทยาลัยแล้วก็จะมีคณาจารย์ นักศึกษา และการบริการต่างๆ จะตามออกมาเป็นการสร้างงานได้ทั่วถึง ไม่เฉพาะอาจารย์กับนักศึกษาเท่านั้น ผู้อื่นที่อยู่โดยรอบก็จะได้ประโยชน์ด้วย เมื่อคนมาอยู่ก็ต้องมีอาหาร มีสิ่งบริการต่างๆ หนังสือ และข้าวของต่างๆ” จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยจะพึงพาอาศัยชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ในเรื่องของสินค้าและบริการต่างๆ รวมถึงความต้องการสินค้าและบริการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินทำให้เกิดการก่อตัวของชุมชนขึ้น การเคลื่อนไหวของมหาวิทยาลัย โรเบิร์ต อี. ไพรซ์ ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของมหาวิทยาลัยใน *Turning the University Around* (Nash, 1973) ว่าเมื่อมหาวิทยาลัยได้มีความเคลื่อนไหวออกไปจากใจกลางเมืองสู่นอกเมือง แต่ในไม่นานเมืองก็จะขยายไปใกล้สถานศึกษา พร้อมทั้งทำลายวิวัฒนาการอันสวยงามในบริเวณใกล้เคียงซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และต้องเผชิญกับกระบวนการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว และสถาบันอื่นๆ ก็จะย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้ ริชาร์ด พี ดับเบอร์ (Dober, 1963)

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในหลายๆด้าน โดยเฉพาะชุมชนในบริเวณรอบสถาบันการศึกษา จะสังเกตเห็นได้ว่าการที่มีมหาวิทยาลัยตั้งในเขตพื้นที่ใด ก็ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและมหาวิทยาลัยได้มีผู้ให้แนวคิดไว้ มากมาย ดังนี้ ริชาร์ด พี ดับเบอร์ (Dober, 1963) มีแนวคิดที่ว่ามหาวิทยาลัยจะส่งผลให้ชุมชน โดยรอบมีการเปลี่ยนแปลง คือ ความต้องการที่อยู่อาศัยมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวน ประชากรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย กล่าวสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสามารถดึงดูดประชากรผู้อยู่อาศัย แม้จะไม่เกี่ยวข้องกันกับสถาบันการศึกษานั้น ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยจะก่อให้เกิด ผลกระทบด้านกายภาพต่อชุมชนใน 3 ด้านคือ การเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัย แหล่งอำนวยความสะดวก อุตสาหกรรมและบริการ ดังนั้น ชุมชนต้องตระหนักถึงความต้องการด้านกายภาพ ซึ่งสถาบันการศึกษา ต้องมีการวางแผนให้สอดคล้อง และกว้างเลยขอบเขตของมหาวิทยาลัยออกไป (Wongmaneeung et al., 2010) ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมามหาวิทยาลัยในหลาย ๆ ภูมิภาคออกนอกระบบ ต่างเร่งผลิตบัณฑิตและบุคลากรเพื่อรองรับต่อการขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อสนองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งวิทยาเขตเพื่อขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่ภูมิภาค และนำไปสู่การขยายพื้นที่การสอนโดยสถาบัน หลายแห่งย้ายวิทยาเขตหลัก ขยายวิทยาเขตย่อยเพื่อรองรับภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม การขยายตัว

อย่างรวดเร็วของสิ่งปลูกสร้าง การตั้งถิ่นฐานโดยรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมามากมาย เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาการระบายน้ำ ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย ปัจจุบันชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยในหลายภูมิภาคในประเทศไทยขยายตัวแบบไร้ทิศทาง และพื้นที่เหล่านี้ยังขาดการวางแผนพัฒนาที่ชัดเจน ผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบ พื้นฐานที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา ผลกระทบจากการขยายตัวของเมือง ประเภทเมืองมหาวิทยาลัย (University town or university gown) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใน ลักษณะเดียวกับกระบวนการเกิดเมืองโดยทั่วไป (Urbanization) จะสังเกตได้จากพื้นที่ใช้ประโยชน์สำหรับการเกษตรถูกรุกกล้าด้วยถนน บ้านเรือน และที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ อาคารพาณิชย์รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างประเภทอื่น ๆ เพื่อตอบสนองประชากรที่เพิ่มขึ้น (Ayal, 1992; Witherick, 2006) อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาขยะ ปัญหาหมอกควัน ทางอากาศ และบรรยากาศความเป็นชนบทเลือนหายไป

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

คำว่า การเปลี่ยนแปลง (change) เป็นคำกลาง ๆ ที่หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพทั่ว ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงจะตั้งอยู่บนรากฐานของเวลาคือ ใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ว่า บทบาทและสถานภาพของมนุษย์ กลุ่มคน และสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่เพียงใด รวมทั้งมนุษย์ในชุมชนซึ่งโดยปกติต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นและชุมชนอื่นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ไม่เพียงเท่านั้น มนุษย์มีศักยภาพและมีความสามารถไม่สิ้นสุด สามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ได้เสมอ จึงได้เกิดการเอาเยี่ยงอย่าง เลียนแบบ และสร้างความเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชนตลอดเวลาอีกด้วย กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลง คือการเปลี่ยนแปลงหรือการแปรจากสภาพหรือสถานภาพหนึ่งไปสู่อีกสถานภาพหนึ่ง เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสภาพถนนที่เคยขรุขระไปสู่สภาพถนนที่ราบเรียบ การเปลี่ยนแปลงอาจแบ่งได้สองระดับคือ ระดับจุลภาค (micro) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทีละนิด ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปในระดับล่าง และในระดับมหภาค (macro) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสะสมจากจุลภาค แล้วเปลี่ยนแปลงทั้งหมด หรือเปลี่ยนแปลงในระดับสูง หรือเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) อันหมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของสถาบันทางสังคมด้วย (Wiruchnipawan, 2008)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาวดี บุญฉัตรและคณะ ได้คัดเลือกชุมชนรอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นกรณีศึกษา เพื่อหาแนวทาง (Guideline) การวางแผนพัฒนาชุมชนที่มีสถาบันระดับอุดมศึกษาตั้งอยู่ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ โดยชุมชนรอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีคือ ตำบลธาตุ และตำบลเมืองศรีโค พบว่าโดยทั่วไปชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยเป็นชุมชนดั้งเดิมซึ่งมีอยู่ก่อนการจัดตั้งมหาวิทยาลัย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชนเหล่านี้หลังจากมีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นในพื้นที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งด้านความหนาแน่นของพื้นที่ วิธีการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ ความเปลี่ยนแปลงยังคงมีอย่างต่อเนื่อง เพราะการพัฒนาธุรกิจบริการด้านที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษายังมีอย่างต่อเนื่อง การเติบโตอย่างรวดเร็วของชุมชนส่งผลให้ระยะทางในการเดินทางไปสู่จุดบริการต่าง ๆ

โดยรอบมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อการเดินทางชีวิตที่ต้องเปลี่ยนไปพึ่งพายานพาหนะแทนการเดิน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น ส่วนสำคัญมาจากการดำเนินนโยบาย ด้านการศึกษาของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยควบคู่กันไป อภิปรายและวิจารณ์ (Discussion) ตามหลักการแล้ว การมี มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาในชุมชน ควรจะกระตุ้นให้ชุมชนได้รับประโยชน์ทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ หลักในการจัดตั้งสถาบันการศึกษา แต่จากภาพรวมของปัญหา เช่น ในกรณีศึกษาชุมชนรอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตัวแทนชุมชนตำบลเมืองศรีโค และตำบลธาตุ ปรากฏว่าไม่มีการถ่ายทอด/สื่อสาร/ส่งผ่านข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัยกับ องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งที่กิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพักอาศัยของนักศึกษาและ บุคลากรในมหาวิทยาลัยมีส่วนในการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบ เช่น ทำให้เกิดร้านค้าย่อย ร้านอาหาร ธุรกิจ บ้านเท็ง และอาคารพักอาศัยแบบให้เช่าโดยเอกชน และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทต่าง ๆ มหาวิทยาลัยควรมีจุด ศูนย์กลางและขอบเขตที่แน่ชัด รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองที่อยู่โดยรอบ แต่เมื่อมหาวิทยาลัยเติบโตจนถึงจุดที่ ขอบเขต (Precinct) มีความห่างไกลจากจุดศูนย์กลางมาก รถยนต์จะมีบทบาทสำคัญในการออกแบบบริเวณมหาวิทยาลัย เส้นทางรถยนต์และที่จอดรถมีความสำคัญมากกว่าเส้นทางเท้า การพัฒนานี้ นำมาสู่การขยายพื้นที่ที่ไม่สมดุลจึงทำให้การ เติบโตของเขตรอบนอก (suburban) เป็นไปอย่างไร้แบบแผน (sprawl) การที่มหาวิทยาลัยขยายตัวทำให้มหาวิทยาลัย ต้องการถนน และสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบกับชุมชนโดยรอบ การขยายตัวภายใน มหาวิทยาลัยอย่างไร้แบบแผน (Campus sprawl) สามารถตรวจสอบได้จากการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ว่าง อาคารและ ภูมิทัศน์ (landscape) เทียบกับระยะเวลาการเดินทางทำโดยรอบเส้นขอบเขตของมหาวิทยาลัย

ศรศักดิ์ สัตยานุวัตรม (2007) ศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน พบว่าการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทำเลที่ตั้งของเมือง ทางด้านกายภาพ จำนวนและขนาดของประชากร ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมือง บทบาททางด้านสังคมและ วัฒนธรรม และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเมืองมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ สภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม ก็มีส่วน ในการพิจารณาการขยายตัว ของกิจกรรมต่าง ๆ ในเมืองด้วย เช่น บริเวณที่พักอาศัยผู้มีรายได้สูงอาจจะตั้งอยู่ในบริเวณที่มี การระบายน้ำได้ดี มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ และเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมที่มี ประสิทธิภาพ จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเมืองมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของพื้นที่ในชุมชนทางด้านการ ใช้จ่ายของนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรและการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยนั้น รูปแบบการใช้จ่ายของประชากรใน มหาวิทยาลัยนั้น มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีต กล่าวคือ มหาวิทยาลัยได้รับ สาธารณูปโภค บริการสาธารณะ แรงงาน ตลอดจนที่อยู่อาศัย แหล่งที่ทำงาน การศึกษา โดยมหาวิทยาลัยและชุมชนเมือง มีความสัมพันธ์โดยตรงด้านการใช้ที่ดิน การคมนาคม และ เศรษฐกิจและสังคม ชุมชนโดยรอบได้มีการเปลี่ยนแปลง โดย เกิดย่านการค้าขึ้นบริเวณ หน้ามหาวิทยาลัย ชุมชนมีการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยและการค้ามากขึ้น

วิดิยา ปิตตังนาโพธิ์ ได้ศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งนำความเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เห็นได้จาก 8 ด้าน ได้แก่ การเพิ่มความหนาแน่นของจำนวนประชากร จำนวนที่พักอาศัย และอาคารร้านค้า รวมทั้งปริมาณการจราจรที่เพิ่มสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน การเกาะกลุ่มเป็นย่านของกิจกรรมต่าง ๆ การเชื่อมโยงพื้นที่ทั่วถึงยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาโครงข่ายถนน ซึ่งทำให้การเข้าถึงพื้นที่และกิจกรรมการบริการสะดวกสบายยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การสัญจรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทางเท้าและทางจักรยานเข้าถึงได้น้อยลง การขยายพื้นที่ผิวสิ่งปลูกสร้างเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและขยายวงกว้าง และพื้นที่เพาะปลูกและทำเกษตรกรรมลดปริมาณลงอย่างต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การขยายตัวของเมือง มหาวิทยาลัยในพื้นที่ศึกษาเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง และนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมทั้งความไม่เหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายด้าน เนื่องจาก 3 สาเหตุหลัก ประการแรกคือ การขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยโดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทของพื้นที่เดิมตั้งแต่ต้น ประการที่สองคือ ข้อจำกัดในการบังคับใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากความล่าช้าของการจัดทำผังเมืองรวมที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่และบุคลากรของหน่วยงานท้องถิ่น การขาดการบูรณาการในการทำงาน การขาดความเข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางผังเมือง ความซ้ำซ้อนของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประการที่สามคือ การขับเคลื่อน และดำเนินงานตามแผนแม่บทภูมิสถาปัตยกรรม ผังเมือง และการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยนเรศวร ไม่สัมฤทธิ์ผลและไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ แนวทางในแผนแม่บทฯ ยังไม่ครอบคลุมการใช้ประโยชน์ที่ดินทุกประเภท การขาดรายละเอียดในกระบวนการนำไปใช้การเผยแพร่แผนแม่บทฯ ไม้ทั่วถึง และขาดการติดตามประเมินผล

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาผลดี ผลเสีย จากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีศูนย์การศึกษาสามพร้าวตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี การศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งจากเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการที่ใช้ในการหาข้อมูลเชิงลึก ที่ต้องอาศัยการพูดคุยในประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เปิดใจในการให้ข้อมูล และแสดงออกถึงความเห็นส่วนบุคคลที่อยากเปิดเผยต่อผู้วิจัย
3. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอยู่ในโครงสร้างเดียวกัน หรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเพื่อแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยคณะผู้วิจัยทำการศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษานโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เอกสาร ทางราชการต่าง ๆ เพื่อกำหนดประเด็นของการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งกำหนดโครงสร้างของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าวเพื่อเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายคือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว เจ้าของธุรกิจ และประชาชน จำนวน คน ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ที่อาศัยอยู่ หรือ ผู้ที่ทำงานในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาโดยมีรายละเอียดดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ภาครัฐ จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 คน กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ภาคเอกชน ได้แก่ เจ้าของโรงงานยาสูบจำนวน 1 คน เจ้าของร้านค้าจำนวน 1 คน ภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสามพร้าว 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยการประมวลแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรม และการศึกษาข้อมูลพื้นที่จากเอกสารทางราชการ นโยบาย ต่าง ๆ นำข้อมูลที่ได้นำมา ทำการจำแนกและจัดระบบข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์และความหมายของข้อมูลที่ได้นำมา ภายใต้บริบทและโครงสร้างทางสังคม และหาความสัมพันธ์และข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกมา โดยอาศัยทฤษฎีประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลการตีความข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลกับคำถามการวิจัย ทั้งจำแนกข้อมูลที่ได้นำมาจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย จัดเรียงเนื้อหาข้อมูลตามความสำคัญ และนำเสนอข้อมูลเป็นรายงานการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

ผลดี ผลเสียจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ต่อองค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย

องค์การภาครัฐ ผลดีที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีส่งผลให้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจแก่องค์การภาครัฐในเขตชุมชนสามพร้าว โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสาม

พร้าวสะท้อนว่า การที่มีมหาวิทยาลัยเข้ามาตั้งในพื้นที่อาจทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าวได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ทั้งนี้เพราะการที่มีมหาวิทยาลัยเข้ามาจัดตั้งในพื้นที่ทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น เกิดหอพัก บรรยากาศในการค้าขายในพื้นที่ชุมชนมีความคึกคักมากยิ่งขึ้น เช่น มีตลาดสด ร้านค้าปลีก และมีร้านสะดวกซื้อซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว สามารถจัดเก็บภาษีได้เพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลต่อราคาซื้อขายที่ดินที่สูงขึ้นอีกด้วย

“...มหาวิทยาลัยราชภัฏได้มาก่อนที่ตำบลสามพร้าวได้ประมาณ 4 ปีแล้ว ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวตำบลสามพร้าวที่มีมหาวิทยาลัยใหญ่มาจัดตั้งอยู่ที่ประมาณ สองพันกว่าไร่ และจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วหลังจากที่มหาวิทยาลัยได้มาจัดตั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นพวกหอพัก ส่วนราชการ ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ และปีที่แล้วตำบลสามพร้าวก็ได้เป็นตำบลต้นแบบ ไม่ว่าจะในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ...ที่ดินที่ขยับราคาจากไร่ละแสนเป็นไร่ละล้านบาท” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว)

“เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ถึง 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งอาจทำให้ อบต. ได้รับการพิจารณาให้ยกกระดับเป็นเทศบาลเมืองได้ในอนาคต” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว)

นอกจากนี้แล้ว การเข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชนสามพร้าวของนักศึกษาที่ย้ายสำเนาทะเบียนบ้านมาประจำที่มหาวิทยาลัย ๆ ทำให้ประชากรในพื้นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นส่งผลให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามพร้าวได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพิ่มขึ้น ดังผู้ให้สัมภาษณ์ในนามของตัวแทนองค์การภาครัฐหลายแห่งกล่าวว่า

“นักศึกษาที่ย้ายสำเนาทะเบียนมาประจำที่มหาวิทยาลัย ทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ รพ.สต.ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น” (ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามพร้าว)

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ชุมชนสามพร้าวนอกจากจะทำให้เกิดผลดีหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การจัดตั้งมหาวิทยาลัย ๆ ยังก่อให้เกิดผลเสียอีกหลายประการ เช่นกัน จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสามภาคส่วนสะท้อนให้เห็นว่า การจัดตั้งมหาวิทยาลัย ๆ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับที่ดิน กล่าวคือ เนื่องจากราคาที่ดินที่สูงขึ้นประชาชนจึงเข้าไปทำการบุกรุกที่ดินของรัฐ ดังนั้นจึงสร้างปัญหาให้แก่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งต้องทำการขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ดินของรัฐในบริเวณที่มีการบุกรุก ทั้งนี้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก้ปัญหาโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ถูกต้อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและย้ายออกจากพื้นที่ที่บุกรุก อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชน

ที่ไม่ทำตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงก่อให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องขับไล่ เพื่อให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่นั้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อน เช่น การออก น.ส. 3 และ น.ส. 2 ทับซ้อนกันของกรมที่ดิน จึงทำให้เกิดคดีความตามมาและส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องจ่ายเงินชดเชยแก่ประชาชน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา การก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ยังทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านมีความเปลี่ยนแปลง เช่น ประชาชนที่ประกอบอาชีพเก็บของป่าเพื่อจำหน่าย และประชาชนที่ดำรงชีพด้วยการเก็บของป่า เช่น เห็ด ไข่มดแดง ผักหวาน และอื่น ๆ ปัจจุบันไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพื้นที่ป่ากลายเป็นพื้นที่ของมหาวิทยาลัยฯ การเข้าไปเก็บของป่า อาจเป็นการบุกรุกพื้นที่

“...ชาวบ้านได้เข้าไปบุกรุกที่ดินของรัฐ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาของ อบต. และหน่วยงานของรัฐ ในการขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ดินของรัฐในบริเวณ ต.สามพร้าว โดย อบต. เริ่มรณรงค์ให้เคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ตั้งแต่ ปี 2542 เป็นต้นมา โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการถ่ายโอนอำนาจ จนทำให้นำมาสู่การฟ้องร้องขับไล่ให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ของรัฐ ...จึงทำให้เกิดคดีความตามมาและส่งผลให้ อบต.สามพร้าวต้องจ่ายเงินชดเชยแก่ชาวบ้านประมาณ 200,000 บาท” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว)

“...วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไปกล่าวคือ คนที่เคยดำรงชีพด้วยการเก็บของป่า เช่น เห็ด ไข่มดแดง ผักหวาน และอื่นๆ เพื่อจำหน่ายและยังชีพ ปัจจุบันไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพื้นที่ป่ากลายเป็นมหาวิทยาลัยฯ...” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว)

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยก่อให้เกิดความเป็นชุมชนเมืองในพื้นที่ชุมชนสามพร้าว ซึ่งส่งผลให้ความแออัดอาหาร ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ของคนในสังคมลดน้อยลง ดังเห็นได้จากการเกิดคดีความร้องเรียนกันมากขึ้น นอกจากนี้ประชาชนในสังคมยังมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น เช่น การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างทับเส้นทางน้ำไหลซึ่งทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมตามมา อีกทั้งการก่อสร้างหอพักในชุมชนยังทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดและมีความเสื่อมโทรม ส่วนผลเสียทางด้านบริการสาธารณสุขขั้นมูลฐานนั้น ผลจากการศึกษาสะท้อนว่า การให้บริการประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการให้บริการ เนื่องจาก มีผู้รับบริการด้านสาธารณสุขขั้นมูลฐานเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้รับบริการบางส่วนไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้รับบริการตามสิทธิหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามพร้าว เพราะไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านมาที่มหาวิทยาลัย ทำให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการให้บริการมากขึ้น นอกจากนี้แล้ว ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ (รวมนักศึกษาด้วย) มีความซับซ้อนมากขึ้น ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการรักษา และในบางกรณีนักศึกษามารับบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะในช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมรับน้อง หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ฉะนั้น ผลที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องวางแผนดำเนินการในเชิงรุก กล่าวคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสะท้อนถึงความต้องการที่จะให้

มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเชิงรุกดังกล่าว เช่น มีบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโดยตรง

องค์การภาคเอกชน การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในตำบลสามพร้าวได้นำความเจริญเข้ามาในพื้นที่ มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้ดีขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ส่งผลให้ราคาที่ดินสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนในพื้นที่สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังจากการตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ชุมชนดังผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งสะท้อนผลเสียดังนี้

“จำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นแต่หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบไม่มีการขยายถนนเพิ่มเติมจึงทำให้เกิดปัญหาจากการใช้ถนน เช่น รถติด เกิดมลพิษ มลภาวะทางเสียง และมีอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น”

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งยังได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับที่ดินว่า

“ที่ดินบริเวณชุมชนสามพร้าว ปัจจุบันได้เปลี่ยนมือไปเป็นของนายทุนมากขึ้น”

“อยากให้มหาวิทยาลัยมีการให้บริการแก่ชุมชน ให้แก่ชาวบ้าน เช่น การฝึกอบรมทักษะด้านช่างและการประกอบอาชีพ นอกจากนี้แล้ว ยังมีความคาดหวังว่า จะได้รับการบรรเทาผลกระทบจากการจราจรในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากนักศึกษามีการใช้ยานพาหนะมากขึ้น”

ชุมชน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่ตำบลสามพร้าว ต่างมีความเห็นตรงกันว่า การที่มหาวิทยาลัยฯ เข้ามาตั้งในพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างน้อย 4 ประการ ประการที่หนึ่งทำให้บุตรหลานมีโอกาสได้เข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง อีกทั้งยังมีโอกาสแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง ประการที่สอง การตั้งมหาวิทยาลัยที่ชุมชนส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ เช่น คนงานก่อสร้าง ค้าขาย เป็นพนักงานในมหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว มหาวิทยาลัยฯ ยังนำความเจริญมาสู่ชุมชน เช่น สถานีบริการน้ำมัน ตลาดสดจำนวน 2 แห่งคือ พื้นที่บริเวณศาลากลางหมู่บ้าน และพื้นที่ของสำนักงาน อบต. ซึ่งผู้ขายส่วนใหญ่เป็นประชาชนในชุมชน ประการที่สาม การตั้งมหาวิทยาลัยฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ประการสุดท้าย การตั้งมหาวิทยาลัยฯ ยังดึงดูดหน่วยงานราชการอื่น ๆ เข้ามาสู่พื้นที่ชุมชน เช่น สนามกีฬาของการกีฬาแห่งประเทศไทย บนเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ และโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีขนาด 300 เตียง บนเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ ซึ่งทั้งหมดจะก่อสร้างบริเวณใกล้ ๆ กับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว

ทั้งนี้จากการสนทนากลุ่ม (focus group) ยังพบประเด็นที่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (in-depth interview) ที่สะท้อนจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในประเด็นของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนด้านสังคมวัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสะท้อนความคิดเห็นดังนี้

“ก็มีดีขึ้นเพราะเด็กๆ มีการตื่นตัวที่จะเรียนหนังสือมากขึ้น ทางครอบครัวก็ส่งเสริมให้ลูกได้เรียนสูงขึ้นเพราะมีที่ทางอยู่แถวราชภัฏก็ขายพอมีเงินส่งลูกเรียนสูงๆ ค่านิยมที่เปลี่ยนไป” (บทสนทนากลุ่ม)

“ทางด้านเศรษฐกิจก็เปลี่ยนแปลงไปเยอะ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นของร้านค้า ปั้มน้ำมัน เกิดขึ้นเยอะมาก โดยเฉพาะปั้มน้ำมันแบบขวด ๆ ละ 20-30 บาท ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากตรงนี้เพิ่มขึ้น ทำให้ความเป็นอยู่เปลี่ยนไปมาก ถนนหนทางดีขึ้นไฟตามไหล่ทาง ตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นเยอะ และมีงานทำเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เข้ามาในตำบลเพิ่มขึ้น การเป็นอยู่ดีขึ้น แต่บางคนก็จะมีแย้งว่าที่ดินน่าจะเก็บไว้ไม่น่าให้ไปเลยเพื่อไม่มีได้ทำพินก็จะเข้าไปหาเก็บได้ เก็บเห็ดเก็บพินได้บ้าง และผู้ที่ใช้ประโยชน์ก็ยังเสียดายอยู่ แต่ก็มีประมาณ 10% เพราะผู้ที่เข้าไปเก็บเห็ดก็ยังขายเห็ดได้ก็มีอยู่ ซึ่งสร้างรายได้เยอะอยู่เหมือนกัน และตอนที่ทางราชภัฏเข้ามาขอพื้นที่นั้นแจ้งว่าลูกหลานที่จะเข้ามาเรียนในราชภัฏไม่ต้องจ่ายค่าเทอมและไม่ต้องสอบเข้าเรียนได้เลย ก็เลยคิดว่าน่าจะดี แต่พอให้เข้าเรียนจริงก็ได้จ่ายค่าเทอม แต่พอทางราชภัฏได้พื้นที่ไปแล้วต้นไม้ต้นหนึ่งไปแต่ละต้นก็จะจับ ก็ปล่อยพื้นที่ 4 ไร่ ให้เช่า 7 – 8 หมื่น ชาวบ้านสามพร้าวก็ไปเช่าพื้นที่ปีหนึ่งได้ไม่ถึง 3 หมื่นก็อยู่ไม่ได้ ก็ต้องออกมาพอกคนอื่นเห็นว่าน่าจะขายได้ก็ขาดทุนไปอีก” (บทสนทนากลุ่ม)

“ทางด้านวัฒนธรรม ทางมหาวิทยาลัยจะเข้ามาให้ความร่วมมือด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ บุญกุศล บุญต่าง ๆ ทางมหาวิทยาลัยก็จะเข้าร่วมด้วยตลอด” (บทสนทนากลุ่ม)

“ก็ดีขึ้นมีความเจริญเข้ามา ลูกหลานก็ได้เรียนสูงขึ้น” (บทสนทนากลุ่ม)

“ข้อดีของการมีมหาวิทยาลัยคือ ลูกหลานได้เรียนอยู่ใกล้บ้าน การค้าขายก็ดีขึ้น” (บทสนทนากลุ่ม)

แนวทางการเตรียมความพร้อมขององค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองมหาวิทยาลัย

องค์การภาครัฐ แนวทางในการเตรียมความพร้อมขององค์การภาครัฐต่อการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว องค์การภาครัฐสะท้อนความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวในแนวเดียวกันว่า เมื่อมี

มหาวิทยาลัยเข้ามาจัดตั้งอยู่ในพื้นที่การให้บริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐย่อมมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะมหาวิทยาลัยนำความเจริญมาสู่พื้นที่ในความรับผิดชอบในการให้บริการอีกทั้งนำมาซึ่งประชากรแฝงที่มีจำนวนมาก การที่มีประชากรแฝงในพื้นที่รับผิดชอบในบริการจำนวนมากทำให้การให้บริการในด้านต่าง ๆ ที่องค์การภาครัฐนั้นมีความรับผิดชอบจะต้องเพิ่มทั้งปริมาณและเนื้อหาของงาน เช่น ปริมาณขยะที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องรับผิดชอบในการจัดการที่มากขึ้น การให้บริการสาธารณะสุขขั้นมูลฐานที่เพิ่มขึ้นตามประชากรแฝง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“...เมื่อคนเยอะขึ้น ขยะก็มากขึ้น โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยที่เราจะต้องเข้าไปเก็บ...”

(เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล)

“...เมื่อมีนักศึกษาเข้ามา เราก็ปฏิเสธการให้การรักษาไม่ได้ แม้บางครั้งเขาจะไม่มีสิทธิบัตรทองของโรงพยาบาลเราก็ตาม ...บางทีมาผู้ป่วยมีเงินเท่าไรเราก็เก็บเท่านั้น เพราะไม่รู้จะทำยังไง...”

(เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล)

อย่างไรก็ตาม ต่อปัญหาดังกล่าว องค์การภาครัฐมีความเห็นต่อแนวทางในการเตรียมความพร้อมต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง (ตามแนวคิดความเป็นเมืองที่คณะผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยว่าความเป็นเมืองเกิดขึ้นจากปัจจัยของการตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่) ในแง่ของการเตรียมความพร้อมในบทบาทหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่อยู่ในความรับผิดชอบ ว่าอยากให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์การภาครัฐในพื้นที่ที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะผู้ให้ข้อมูลบางส่วนสะท้อนว่า มหาวิทยาลัยไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มากเท่าใดนัก หรืออาจกล่าวได้ว่ายังไม่เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์การภาครัฐในพื้นที่ ดังผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งสะท้อนว่า

“..อยากให้มีมหาวิทยาลัย กำหนดโครงสร้างสำหรับการประสานงานในเรื่องนี้ (สาธารณสุข) โดยเฉพาะ ทั้งในแง่ของการทำงานในเชิงรุก และการทำงานในเชิงรับ เช่น ในช่วงของการรับน้องมีการเจ็บป่วย และอุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย จำนวนมาก บางทีมากกลางคั่วกลางคืน ทางเราพยายามประสานงานไป แต่ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ประสานงานยากมาก” (เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีผู้ให้ข้อมูลอีกท่านให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ที่แสดงให้เห็นถึงการขาดการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์การภาครัฐในพื้นที่ว่า

“...เราอยากจะเข้าไปให้บริการในการป้องกันโรคติดต่อตามฤดูกาล เช่น การให้ความรู้เรื่อง ใช้เลือดออก การรณรงค์ต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถที่จะหาจุดเชื่อมได้ แม้จะการประสานงานกับมีฝ่าย กิจการนักศึกษาแต่ก็ทำได้ในระดับหนึ่ง...” (เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล)

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการเตรียมความพร้อมขององค์การภาครัฐต่อการมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่ รับผิดชอบได้ว่า ควรจะต้องมีการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์การภาครัฐในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียม ความพร้อมต่อปัญหาและความต้องการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ภาคเอกชน องค์การภาครัฐสะท้อนความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวในแนวเดียวกันว่า หลังจากมีมหาวิทยาลัยเข้า มายังพื้นที่ ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นเป็นลำดับ ในการเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนนั้น จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์สะท้อนว่า ภาคเอกชนมีความพร้อมในการรองรับความเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ไม่ ต้องเตรียมความพร้อม เพราะการดำเนินการต่าง ๆ ของภาคเอกชนมีความคล่องตัวอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนมี ความคาดหวังว่าจะได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ จากภาครัฐให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ฝิวทางการจราจร ที่กว้างขึ้น การขยายน้ำประปาจากชุมชนไปยังมหาวิทยาลัย เพราะจะทำให้ชุมชนมีการขยายตัวไปตามแนวลนได้ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งสะท้อนว่า มหาวิทยาลัยมีนักวิชาการ มีองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ควรมีการจัดการอบรม ระยะสั้นเพื่อพัฒนาประชาชนในชุมชนให้สามารถประกอบอาชีพต่าง ๆ นอกจากการทำงานเกษตรได้ เช่น ทักษะด้านช่าง ต่าง ๆ เป็นต้น

ชุมชน เมื่อมีการตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ชุมชนก็มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่ ชุมชนสามารถทำการค้าได้ในปริมาณมาก ส่วนในด้านของสังคมวัฒนธรรมชุมชนไม่ได้มีความกังวลในเรื่องของความ เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด แม้ว่ามหาวิทยาลัยเข้ามาจัดตั้งในพื้นที่ป่าสาธารณะที่ชุมชนเคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเก็บ ของป่า การเก็บเห็ด เพื่อขายและเพื่อยังชีพ แต่ตอนนี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะในบริเวณมหาวิทยาลัยได้ สะดวกเหมือนเดิม จากข้อมูลการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์สะท้อนว่า การตั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ของชุมชนนั้นไม่ได้ ก่อให้เกิดปัญหาในเชิงการดำรงชีพ แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนอยากให้มหาวิทยาลัยจัดสรรพื้นที่จำนวนหนึ่งไว้เพื่อเป็นศูนย์ การเรียนรู้ป่าชุมชน และสามารถให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าที่จัดสรรเหมือนเดิม ดังข้อมูลจาก การสนทนากลุ่มสะท้อนว่า

“...อยากให้มหาวิทยาลัยอนุรักษ์ป่าไม้บางส่วน เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ในภายหลัง” (บท สนทนากลุ่ม)

อย่างไรก็ตาม ในความคิดเห็นของชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการ สนทนากลุ่มสะท้อนไปในแนวเดียวกันว่า เมื่อมีมหาวิทยาลัยเข้ามาจัดตั้งในพื้นที่ประชาชนของชุมชนก็เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมี

ความเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย อาชญากรรม และอุบัติเหตุการจราจร เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในอนาคต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้มีสถานีตำรวจที่ชุมชนสามพร้าว ดังผู้ให้ข้อมูลหลายท่านหนึ่งสะท้อนว่า

“...ประชากรแฝงเยอะขึ้นเราไม่ทราบว่าเป็นลูกหลานใครมาจากไหน จะมาสร้างสิ่งดีหรือไม่ดี เราไม่รู้ แต่สภาพแวดล้อมยังไม่เจริญมากนัก ทำให้มีปัญหาเรื่องการลักเล็กขโมยน้อยการฉกชิงวิ่งราว และพวกละเมิดกฏ ก็น่าเสียดายที่ปัญหาเพราะอยู่ห่างชุมชน อยากให้มีสถานีตำรวจหรือผู้ยามมา รักษาการอยู่ตรงจุดกึ่งกลางระหว่างสามพร้าวกับมหาวิทยาลัย เพื่อดูแลและอำนวยความสะดวก...”
(สนทนากลุ่ม)

กล่าวโดยสรุปการขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ก่อให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนรอบมหาวิทยาลัยหลายประการด้วยกัน เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ราคาที่ดินสูงขึ้น การกระตุ้นให้เกิดการลงทุนส่งเสริมการศึกษาของชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็เกิดผลเสียตามมาอีกหลายประการเช่นกัน ทั้งนี้ การขยายตัวของมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มจะทำให้เกิดเป็นเมืองขึ้นในชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนก็มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เช่น ควรมีการตั้งสถานีตำรวจเพื่อในชุมชน ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญของผลการศึกษาดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1. สรุป ผลดี ผลเสีย และแนวทางการพัฒนา การขยายตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาสามพร้าว ต่อบริการภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย

ผลดี	ผลเสีย	แนวทางการเตรียมความพร้อม
1. การมีมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าวได้รับการพิจารณาเป็นเทศบาลเมืองในอนาคต 2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกองทุน สปสช. เพิ่มขึ้น 3. มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 4. กระตุ้นให้ผู้ปกครองในชุมชนส่งเสริมให้บุตรหลานได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา	1. ประชากรแฝงเพิ่มขึ้นทำให้การจัดบริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐสูงขึ้นตาม 2. เกิดการบุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อทำประโยชน์เนื่องจากที่ดินราคาสูง 3. การเก็บของป่าของประชาชนในพื้นที่มหาวิทยาลัยไม่สามารถทำได้อย่างสะดวกเหมือนเดิม	1. ควรมีกลไกความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์การภาครัฐและชุมชนในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย 2. ควรมีการตั้งสถานีตำรวจในพื้นที่เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย 3. ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้พร้อมรองรับการขยายตัวของเมือง

อภิปรายผล

จากการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ขยายวิทยาเขตมายังพื้นที่สามพร้าวได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนหลายประการดังที่ได้สรุปไปข้างต้น ซึ่งเมื่อก้าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพทั่ว ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงจะตั้งอยู่บนรากฐานของเวลาคือ ใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ว่าบทบาทและสถานภาพของมนุษย์ กลุ่มคน และสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่เพียงใด รวมทั้งมนุษย์ในชุมชนซึ่งโดยปกติต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นและชุมชนอื่นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ไม่เพียงเท่านั้นมนุษย์มีศักยภาพและมีความสามารถไม่สิ้นสุด สามารถประดิษฐ์คิดค้นสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้เสมอ จึงได้เกิดการเอาเยี่ยงอย่างเลียนแบบ และสร้างความเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชนตลอดเวลาอีกด้วย ชุมชนใดจะเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับพลัง (force) 2 ประการที่คอยต่อสู้ดิ้นรนกันอยู่เสมอมา กล่าวคือ

พลังประการแรกคือ พลังที่ต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (social force for change) พลังนี้จะพยายามอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง พลังนี้ได้แก่ ความคิดริเริ่มสิ่งประดิษฐ์ใหม่ (innovation) และความขัดแย้ง (conflict)

ในส่วนของความคิดริเริ่มสิ่งประดิษฐ์ใหม่ (innovation) ซึ่งหมายถึง การรู้จักประดิษฐ์คิดค้น ริเริ่มทดลอง และหาวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ ชุมชนใดที่มีการประดิษฐ์คิดค้นริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ชุมชนนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ในกรณีของพื้นที่เขตชุมชนสามพร้าวจะพบว่า ชุมชนได้มีการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะที่เห็นได้ชัดเจนคือ ธุรกิจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นชุมชน ได้แก่ หอพัก ร้านอาหารต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีมหาวิทยาลัยเข้ามาตั้ง ทำให้มีบุคคลหรือนักศึกษาเข้ามาใช้บริการ และคาดว่าต่อไปในอนาคตจะมีธุรกิจใหม่เกิดขึ้นตามมาอีกจำนวนมาก ซึ่งจะเห็นได้จากประสบการณ์ของการขยายตัวของมหาวิทยาลัยในชุมชนอื่น ๆ เช่น กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม หรือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสกลนคร ซึ่งประชาชนในพื้นที่สามพร้าวเองก็ได้ไปประสบมา และคาดการณ์ว่าในพื้นที่ชุมชนสามพร้าวก็สามารถมีและควรจะมีความสำเร็จเกิดขึ้นตามมาอีก

ขณะที่ในประเด็นของความขัดแย้ง (conflict) เมื่อมีการริเริ่มประดิษฐ์สิ่งใหม่ออกมา สิ่งประดิษฐ์นั้นจะเป็นพลังให้ประชาชนในสังคมมองเห็นของแปลกใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากที่ตนจะ ความรู้สึกนึกคิด และสภาพแบบเก่า อันจะก่อให้เกิดความคิดขัดแย้งขึ้นเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายที่เห็นด้วยกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย หรือฝ่ายที่สนับสนุนกับฝ่ายที่คัดค้าน ความขัดแย้งนี้เป็นสิ่งธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้นในชุมชน ความขัดแย้งนี้มีทั้งความขัดแย้งในระดับธรรมดากับความขัดแย้งขั้นรุนแรง ในขั้นรุนแรงนี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็วฉับพลัน ในกรณีของการตั้งวิทยาเขตใหม่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในพื้นที่ชุมชนสามพร้าวนั้น มีความขัดแย้งค่อนข้างน้อยเนื่องจากการก่อตั้งนั้นไม่ได้กระทบกับชีวิตของประชาชนมากนัก เช่น ในกรณีของการใช้พื้นที่ที่จะใช้พื้นที่ของราชพัสดุ โดยไม่ได้มีการไปเวนคืนหรือขับไล่ประชาชนออกจากพื้นที่ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นมาใหม่ของวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีไม่ได้มีการคัดค้านมากนัก

ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งก็เนื่องด้วยการที่ประชาชนเห็นว่าการเข้ามาของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีจะนำความเจริญเข้ามาให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจที่จะมีงานใหม่ ๆ เกิดขึ้น การค้าขายดีขึ้น และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ก็จะมาตาม ในด้านสังคมนั้นก็ทำให้ลูกหลานของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อการศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น นั่นคือ ทำให้เยาวชนในพื้นที่อยากเรียนต่อมากขึ้น เนื่องจากมีตัวแบบที่เกี่ยวกับการศึกษาให้เยาวชนเหล่านั้นได้เห็น รวมถึงยังช่วยผู้ปกครองในการลดภาระค่าใช้จ่ายหากต้องส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในพื้นที่อื่น ๆ รวมถึงทำให้บุตรหลานยังได้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวอีกด้วย ในส่วนของการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ แม้จะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งก็หมายถึงภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น แต่สิ่งที่ตามมาด้วยก็คือ งบประมาณที่จะได้รับการจัดสรรตามรายหัวประชากรมามากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของการบริหารได้อีกทางหนึ่ง และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะพัฒนาความสามารถในการบริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงของการเข้ามาตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีนั้นถือเป็นปัจจัยทางภายนอกอย่างหนึ่งที่เข้ามาและแน่นอนว่าย่อมจะต้องมีผลกระทบกับชุมชน ซึ่งในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการอภิปรายโดยการนำการวิเคราะห์ SWOT มาปรับใช้ ซึ่งวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกหน่วยงานหรือหน่วยวิเคราะห์ที่ศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยตัวชี้วัดหลัก 4 ประการคือ 1) จุดแข็ง (strength) คือข้อดีหรือปัจจัยสนับสนุนจากภายใน 2) จุดอ่อน (weakness) คือข้อด้อย หรือปัจจัยที่ไม่สนับสนุนจากภายใน 3) โอกาส (opportunity) คือข้อดีหรือปัจจัยที่สนับสนุนจากภายนอก และ 4) ข้อจำกัดหรืออุปสรรค (threat) คือข้อด้อยหรือปัจจัยที่ไม่สนับสนุนจากภายนอก

เมื่อพิจารณาจุดแข็งภายในชุมชนโดยเฉพาะหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ อบต. สามพร้าว นั้น มีจุดแข็งหรือความพร้อมในการที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการเข้ามาตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ดังที่ผู้บริหารได้กล่าวว่า ปีที่แล้วตำบลสามพร้าวก็ได้เป็นตำบลต้นแบบ ซึ่งแสดงให้เห็นความพร้อมและความสามารถที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้

ในส่วนของโอกาสนั้น ทางชุมชนและหน่วยงานภาครัฐต่างมองว่า การเข้ามาของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถือได้ว่าเป็นโอกาสอันดีของชุมชนและคนในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบในเชิงบวกที่จะตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจ การทำมาค้าขายที่ดีขึ้น ธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้น การที่จะมีหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่จะได้มีการก่อตั้งตามมาในภายหลัง การที่บุตรหลานของคนในพื้นที่จะได้มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาอันเป็นจุดเริ่มต้นหรือเงื่อนไขที่จำเป็นของการมีอนาคตที่มีหน้าที่การงานที่ดีต่อไปในวันข้างหน้าด้วยค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับการออกไปเรียนต่อนอกพื้นที่ และโดยเฉพาะพื้นที่ไกล ๆ ซึ่งส่งต่อเนื่องถึงข้อดีทางสังคมในประเด็นด้านการได้อยู่ใกล้ชิดกันของครอบครัว ขณะที่ในส่วนของโอกาสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นคือ เมื่อมีประชากรในพื้นที่มากขึ้น แน่แน่นอนว่าด้านหนึ่งจะต้องเผชิญกับภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ก็จะเป็นโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้มี

โอกาสได้ยกระดับจากองค์การบริหารส่วนตำบลไปเป็น “เทศบาล” ซึ่งก็จะส่งผลต่อเนื่องถึงงบประมาณและความสามารถในการบริหารจัดการที่เพิ่มขึ้น

ในอีกมุมหนึ่งนั่นคือ ในประเด็นจุดอ่อนและข้อจำกัดหรือภัยคุกคามนั้นจะพบว่า จุดอ่อนที่สำคัญสำหรับการรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้คือ การที่โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ยังขยายตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านถนนหนทางที่ยังเป็นสองเลน ทำให้เริ่มมีปัญหาการจราจรที่ติดขัดมากขึ้น หรือไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับการใช้งานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของพื้นที่ในการรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

ในส่วนของภัยคุกคามนั้น ประชาชนที่ให้ข้อมูล ก็ให้ความกังวลในส่วนของผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญคือ มีประชากรที่เข้ามาจากต่างพื้นที่ ต่างวัฒนธรรมซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อในอนาคต นอกจากนี้ การเข้ามาของนักศึกษาที่มักจะเป็นไปในแบบแผนเดียวกับพื้นที่ที่มีการขยายตัวออกไปของมหาวิทยาลัยในพื้นที่อื่น ๆ นั่นคือ เรื่องของอบายมุขต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผับ ร้านเหล้า การพนัน หรือแม้แต่ปัญหายาเสพติดที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้แม้ในปัจจุบันยังไม่ปรากฏปัญหาดังกล่าวก็ตาม นอกจากนี้ จากการที่มีประชาชนเพิ่มเข้ามาในพื้นที่อาจทำให้ไม่สามารถที่จะแยกได้ว่าใครที่เข้ามาแบบสุจริตใจ คือเข้ามาเรียนหนังสือ หรือเข้ามาทำงาน หรือมีโอกาสมีกิจกรรมที่แฝงตัวเข้ามาแก่นักศึกษา เข้ามาในแบบที่ไม่สุจริตใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรมหรือปัญหายาเสพติด ซึ่งภัยคุกคามในส่วนนี้จำเป็นต้องทำอย่างเต็มที่ทุกส่วนทุกฝ่ายจะต้องคิดเตรียมแผนป้องกันและรับมือในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีนโยบายด้านความการรักษาความสงบเรียบร้อย เฉพาะในชุมชนรอบรอบมหาวิทยาลัย เพราะเมื่อมีการขยายตัวของมหาวิทยาลัยทำให้มีความเจริญเติบโตของเมือง ซึ่งอาจนำมาซึ่งอาชญากรรมด้านต่าง ๆ ตามมา
2. ควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่รอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อทำให้เกิดความร่วมมืออันจะนำมาซึ่งการเตรียมความพร้อมต่อการรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมตามเส้นทางระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อให้เกิดการขยายตัวของเมือง และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระหว่างเส้นทางมหาวิทยาลัยกับชุมชน เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2. ควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ร่วมกันของพื้นที่ป่าชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

References

- Ayal, E. B. (1992). Thailand's development: The role of Bangkok. *Pacific Affairs*, 63(3), 353-367.
- Dober, R. P.. (1963). *Campus Planning*. New York: John Wiley&Son.
- Nash, G. (1973). *The University and the City: Eight Case of Involvement*. New York: McGraw-Hill.
- Sattayanuwat, S. (2007). *The Economic Impact of a University on its Community: A Case Study of a Private University*. Master thesis, M.Econ. (Human Resource Economics). Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University.
- Wiruchnipawan, W . (2008). *Applied Developments of Urban and Rural Areas*. Bangkok: InfoPress.
- Witherick, M., & Adams, K. (2006). *Contemporary Case Studies: Cities and Urbanisation*. United of Kingdom: Oxfordshier.
- Wongmaneerung, P., Khantharo, A., Premkasem ,K., & Charntheerawattana, W. (2010). *Community Attitude and Impacts Arised with the Surrounding Communities of Maejo University*. Institute Research Project Maejo University.